

GRAND HOTEL LAPAD: PRVIH DEVEDESET GODINA

Sažetak

Početak 20. stoljeća, turizam s područja Grada, Ploča i Gruža počeo se širiti i na Lapad, a jedan od prvih i značajnijih hotelskih objekata na ovom prelijepom dijelu Dubrovnika bio je današnji hotel "Lapad". Otvoren je i počeo je s radom u ožujku 1914. godine i već punih devet desetljeća svojim postojanjem stvara i čuva hotelsku i turističku sliku Lapada i Dubrovnika. Iako su poslije njega izgrađeni na lapadskom području brojni moderniji i kvalitetniji hoteli, ponosni starac na Lapadskoj obali odolijeva svim izazovima modernog turizma. Dapače, u pojedinim turističkim segmentima i prednjači. Bio je po mnogočemu prvi u lapadskom hotelijerstvu i to je činjenica koja se ne smije zaboraviti, napose danas, u prigodi ovog velikog i vrijednog jubileja.

Ključne riječi: hotel, kupalište, hrana i posluga, uspješno poslovanje.

UVOD

Godine 1912., 25. rujna, otvoren je nov ugostiteljski objekt na području Lapada nazvan "Hotel Dalmacija". Nekoliko dana prije svečanog otvaranja objekta lokalni list je pisao:

"Biće priređena lijepa iluminacija i sav prostor iskićen zastavama, a sviraće orkestar mjesne garnizonske muzike. Taj se hotel nalazi upravo na raskrsnici novog puta, niže crkve sv. Mihajla, na krasnom položaju, između zelenila. Koliko u ljetno, toliko u zimsko doba u tom će se hotelu strancima osobito sviđati, jer je u zatišju, mirnoći, između čempresa i maslina, a opet u blizini Gruža i divnog zaljeva sv. Martina u Lapadu".

Zabilježimo da je vlasnik "Hotela Dalmacija" bio Petar Miličić, a poslovođa Jakob Mioč.

Inače, tih godina Dubrovnik je posjećivalo sve više turista. Tadašnji posjetitelji grada bili su prilično zahtjevni i često su ukazivali na nedostatke i propuste u ondašnjoj ugostiteljskoj i turističkoj ponudi. Tako je 1912. godine jedan češki turist istakao da su cijene prehrane i smještaja u Dubrovniku previsoke, a smatrao je da ni higijenske prilike nisu zadovoljavajuće. Primjerice, taj češki turist je naglašeno upozoravao da Općinska kafana (Gradska kavana, op. N.Š.), a riječ je o jednoj od boljih kavana Dubrovnika iz onoga vremena, ima "nedovoljnu ventilaciju", tako da je "za stranca žrtvovanje sjediti u toj kafani". Ukazivao je taj Čeh i na

"nepažnju i neobzirnost posluge" u njoj, navodeći da je posluga "ponekad i komična". Pitao se:

"Što dakle mora jedan gost stranac koji se nalazi na liječenju raditi kad je kišovito ili zima kao ove godine ili kada puše bura? U kućama nema peći da bi se mogao ogrijati, a u kafanu ne može radi velikog dima. Uslovan je dakle da ide u krevet".

Tijekom kolovoza 1913. Dubrovnik je bio vrlo dobro posjećen. To je zabilježio i lokalni list:

"Ima nekoliko dana da našim gradom sve vrve stranci. Veoma ih je mnogo, a među njima je veći broj braće čeha, koji naš grad, s godine na godinu sve to veće posjećuju".

U drugoj polovici studenog 1913. godine otvoren je još jedan ugostiteljski objekt - "Svratište Domovina" u Lapadu. O tom svratištu bila je objavljena ova novinska vijest:

"Ovo novo svratište nalazi se na krasnom položaju u Lapadu, kod kolne ceste u novoj zgradi između borja, uz more (u blizini palače conte Giorgi). Sasvim su moderno udešene sobe za iznajmljivanje, sa svim komforom i s pećima na paru, uz svu opskrbu. Uvijek ima hladnih i toplih jela, izvrsna vina i piva, kafe i ostalog. Cijene su umjerene".

HOTEL "BIJELI DVORAC"

Godine 1911. u Dubrovnik dolazi austrijski veleposjednik Wilhelm Lerch iz Beča. On ubrzo u Lapadu kupuje kompleks imanja od mora do vrha Glavice s dvorcem obitelji Đorđić, koji Dubrovčani nazivaju "Piccola Venezia" zajedno s kapelicom (koja se i danas nalazi uz dvorac) s namjerom da izgradi hotel. Tu svoju nakanu Lerch brzo provodi u djelo i već koncem 1912. godine počinje izgradnja hotela. U drugoj polovici ožujka 1914. otvoren je u Lapadu hotel kojem je vlasnik dao njemački naziv "Weisses Schloss". Ubrzo nakon toga, Dubrovčani su s pravom, reagirali. Naime, njima je ozbiljno zasmatalo uvođenje njemačkog nazivlja i digli su svoj glas u obranu svoga, hrvatskoga jezika. Reagirala je i dubrovačka općinska uprava, a sve su to podržale i ondašnje novine koje su izlazile u Dubrovniku, pa je vlasnik jednostavno bio prisiljen da naziv svoga hotela prevede na naš jezik. Tako se Lerchov hotel umjesto "Weisses Schloss" potom nazvao "Bijeli dvorac". Bio je to hotel I. reda sa 73 postelje, a svaka soba imala je tekuću vodu. Inače, treba istaknuti da je kupnjom zemljišta Lerch na Glavici napravio veliki spremnik za vodu kišnicu s prirodnim padom tako da se novoizgrađeni hotel mogao redovito opskrbljivati vodom (na krovu trećeg kata objekta nalazio se je po jedan rezervoar).

Ubojstvo austro - ugarskog prijestolonasljednika Franje Ferdinanda 28. lipnja 1914. u Sarajevu stvorilo je veliku napetost Austro - Ugarska je izvršila politički pritisak na Kraljevinu Srbiju optužujući je za organiziranje

atentata i za poticanje antiaustrijskih raspoloženja u južnoslavenskim zemljama pod habsburškom vlašću. Napetost je rasla i bilo je pitanje dana kad će rat početi. U takvoj atmosferi naglo je opadao promet turista. Teror austrijske policije u Dubrovniku bio je sve jači. Sumnjičenja, cenzure, premetačine, pravljenje lista građana za koje se smatralo da su protivnici habsburškog režima stvarali su tešku situaciju nesigurnosti i straha. Policijski se teror pojačao u razdoblju od austro - ugarskog ultimatumu Srbiji do objave rata. U Dubrovniku je bilo zabranjeno izlaženje nekih listova a naredena je obustava rada nekih društava. Bilo je raspušteno i dubrovačko Općinsko vijeće. Po nalogu kotarskog poglavara Alberta Renkina započela su u Dubrovniku 26. srpnja 1914. uhićenja pojedinih režimu nepoćudnih građana. Uhićenja su se izvodila ponajviše tako što bi građanima, predviđenim za uhiđbu, bila uručena obavijest da se odmah jave povjereniku kotarskog poglavara u hotelu "Bijeli dvorac" u Lapadu. Tako je ovaj poznati hotel postao - zatvor.

HOTEL MIJENJA IME

Poslije Prvog svjetskog rata i propašću tadašnje Austro - Ugarske monarhije, 1918. godine, Wilhelm Lerch se vraća u Beč, a hotel prodaje tadašnjoj moćnoj Srpskoj banci d.d. u Zagrebu (u Dubrovniku je bila filijale Srpske banke, čiji je direktor bio Jovo Bravačić). Inače, Srpska banka je postala u isto vrijeme i vlasnik Grand hotela Imperial u Dubrovniku. Bila je to godina 1920. i novi vlasnik Srpska banka hotel preuređuje i adaptira i daje mu novo ime - umjesto "Bijeli dvorac", hotel se od tada naziva Grand hotel Lapad. Tada iz Zagreba u Dubrovnik stiže nova uprava hotela. Prvi direktor bio je Vaso Kotur, a njegov pomoćnik postaje Stevo Rubešić, koji nakon tri - četiri godine rada u hotelu odlazi i otvara kavanu "Manon". Ova kavana se nalazila u starom gradu Dubrovniku, u kući dr. Gracića, kasnije nacionaliziranoj. Inače Stevo Rubešić je u Dubrovnik došao iz Koprivnice kao mladić i u ovom gradu i u ugostiteljskoj struci je proveo 60 godina. Umro je u Dubrovniku, 1970. u 79 godini života. U to vrijeme zgrada "Piccola Venezia" se adaptira, u prizemlju se smješta kuhinja (na mjestu današnje recepcije), a praonica suđa se nalazila s lijeve strane, gdje se danas nalazi jedan od hotelskih ureda. U današnjem TV salonu nalazio se je buffet (šank), a otraga je bilo skladište hrane i pića, dok su u desnom dijelu zgrade bili slastičarnica, jedna radionica i WC. U gornjem dijelu zgrade (sadašnjem salonu) bila je blagavaonica, dok je današnji ured direktora bio mala pomoćna soba za različit inventar. Tu se nalazio otvor s drvenim stepenicama koji je vodio na šufit (tavan). Cijena sobe tada iznosila je tada 30, a sobu s doručkom trebalo je platiti 60 dinara. Puni pension (soba, doručak, ručak i večera) stajao je od 105 do 120 dinara po osobi dnevno. Tijekom ljetnih mjeseci posluživalo se vani. U vrtu su bili stolovi sa suncobranima, a na desnoj strani je bio okrugli betonski podij za ples, budući da je svirala živa glazba. Pokraj ulaza u hotel sa ceste nalazio se "rašćel" (od kuće Pitarević do zida Krilea), a glavni ulaz za goste bio je na mjestu s kojeg se danas

ulazi u vrt kod bazena, dok su mala vrata (sada se tu nalaze oleanderi) vodila u kuhinju. Kapelica je bila pretvorena u magazin. Cijela terasa je bila posuta sitnim žalima, ravna i natkrita velikom odrinom ispod koje je svirala glazba i plesalo se. Ispred ulaznih vratiju hotela bila su dva kamena lava (danas je samo jedan). U to vrijeme, na Batali je izgrađena termoelektrana, tako da je hotel vlastitu malu centralu prodao, te se priključio na električnu mrežu. Grand hotel Lapad je već tada bio priključen i na vodovodnu mrežu, a imao je i vlastiti vozni park (prvi vozači bili su Ivo Bendeviš i Vaso Bodiropa).

PROSPEKT IZ 1925. GODINE

Grand hotel Lapad u svom prospektu iz 1925. godine obavještava zainteresirane da je hotel I. reda te da je, zbog svog položaja uz more, čista zraka i tropske vegetacije, rado posjećivan kao poznato oporavilište, da u svim sobama ima umivaone sa tekućom toplom i studenom vodom, da ima vruće i studene kupke sa slatkom i morskou vodom, da posjeduje vlastitu električnu centralu i vlastito kupalište u blizini. Ističe se da ima i vlastite automobile koji pričekaju goste na stanici ili pristaništu i koji su im na raspolaganju. Navodi se da hotel za svoje goste priređuje koncerte, zabave i izlete. U prospektu su i podaci o ishrani. Tako je "Menu za pension" obuhvaćao sljedeće:

Doručak: kafa ili čaj ili mlijeko s buterom ili s medom ili s dva jaja.

Ručak: supa, entree, pečenje s dva priloga i slatko.

Večera: entree, pečenje s dva priloga i slatko.

(Mjesto slatkoga na izbor kompot ili voće ili sir.)

Hotel je od početka imao i vlastito kupalište na mjestu današnje plaže Sumratin u Lapadu. Tu divnu pješčanu plažu mogli su koristiti samo gosti hotela. Plaža je imala kabine i tuševe, gondole, buffet i terasu za sjedanje, ali i čuvara i drugo osoblje (upravnik plaže bio je Risto Vidačić). Bila je to prilično kvalitetna plaža za ono doba, koja je gostima mogla pružiti zadovoljavajuću uslugu.

Dubrovnik je dobio tramvaj 1910. godine, a od 1928. tramvaj počinje voziti i u Lapad (do tada je prometovao samo od Grada do Gruža), tako da su gosti mogli posjećivati Lapad i tramvajem. Grand hotel Lapad dobro posluje, ima kvalitetno osoblje (knjigovodstvo i administraciju vodio je Stijepo Car, recepcioner je bio neki Dinotinović, vrtlar Luka Bodiropa, dok je šefica kuhinje kasnije postala supruga direktora Vasa Kotura).

Dolazi 1941. godina, raspada se Kraljevina Jugoslavija, počinje rat i na ovim prostorima, a u hotel stiže talijanska vojska. Tu je bila smještena glavna bolnica Južnog fronta. Ranjenici su se nalazili u čvrstim barakama izgrađenim na zemljištu gdje se danas nalazi novi dio hotela. Kada je

početkom rujna 1943. Italija kapitulirala, u hotel dolaze Nijemci i tu ostaju sve do 18. listopada 1944. kada se povlače iz Dubrovnika.

OPET ISPOČETKA

Nakon završetka Drugog svjetskog rata u prostoru Grand hotela Lapad počinje s radom Niža ugostiteljska škola. Bila je to neka vrsta tečaja za buduće ugostiteljske radnike (kuhare, konobare, slastičare, sobare). Došlo je mnogo žena iz Slavonije i Zagorja, a prvi nastavnik predavač bio je Ivo Mravak iz Vodica kod Šibenika. Nakon godinu dana škola se premjestila u jednu zgradu iza Grand hotela Imperial, zatim u Kupare, pa u "Villu Orsula", gdje je zatim 1947. godine formirana Ugostiteljska škola Dubrovnik.

Tih godina gosti Grand hotela Lapad su socijalistički trudbenici, udarnici, te španjolski ratni vojni invalidi koji su živjeli u ilegali u Francuskoj. Takvi gosti boravili su u hotelu samo jednu sezonu. Nakon manje adaptacije objekta 1949. godine gosti hotela bili su studenti zadnje godine beogradskog Medicinskog fakulteta. Zanimljivo je da je tada hrana bila samo suhomesnata (suho meso, kajmak...), uglavnom namirnice koje su studenti donosili sa sobom. U gornjoj dvorani hotela, iznad kuhinje, nalazio se je stol sa hranom i pićem, koji se nadopunjavao tijekom cijelog dana, što bi se moglo nazvati skromnim pretečom današnjeg popularnog i vrlo bogatog švedskog stola.

Rasformiranjem poduzeća "Lokrum" 1954. godine, svaki hotel postaje poduzeće za sebe. U to vrijeme za direktora dolazi Jakov Prizmić, te podiže treći kat u starom dijelu hotela.

Pogledajmo kako je ovaj hotel reklamirao svoje usluge u 1956. godini.

Grand Hotel
"L A P A D"
Dubrovnik

Nalazi se na prekrasnom predjelu poluotoka Lapada tik uz more. Raspolaže sa 60 komfornih soba sa 100 ležaja. U svim sobama topla i hladna voda te centralno grijanje. Okružen je vlastitom baštom te prostorom za parkiranje automobila.

Sve informacije daje Ugostiteljsko poduzeće "Hotel Lapad", Dubrovnik.

Telefon 423.

Šezdesetih i sedamdesetih godina 20. stoljeća dolazi do naglog rasta turističkog prometa na našem području, u čemu sudjeluje i ovaj hotel. Godine 1986. dograđuje se novi dio hotela sa 140 komfornih soba odnosno 278 kreveta, tako da danas Grand hotel Lapad raspolaže sa 380 postelja u 193 sobe. Od tada pa sve do početka 1990. godine, Grand hotel Lapad postiže odlične poslovne rezultate i postaje prepoznatljiv na ino - tržištu.

Godine 1991., odnosno početkom Domovinskog rata dolazi do prekida turizma na našem području, a kako je dogradnjom ovog hotela, njegova kuhinja bila predviđena kao sklonište, hotel je prihvatio prognanike iz župe dubrovačke, Konavala, Mokošice, Dubrovačkog primorja i susjednih kuća. Kao sklonište bio je u funkciji od 1. listopada 1991. do 1. ožujka 1993. godine. U tom razdoblju u njemu je prosječno dnevno boravilo 496 prognanika. Ratna šteta je procijenjena na 2.022.903.00 DEM. Za ponovno komercijalno poslovanje, nakon otklanjanja šteta i minimalne modernizacije, hotel je otvoren 12. lipnja 1993. godine.

ODLIČNE SEZONE 2003. I 2004.

Godina 2003. bila je prva dobra turistička sezona u poslovanju hotela od 1993. To potvrđuje i direktor Zdenko Lučić koji kaže:

"Moramo biti zadovoljni sa sezonom 2003. godine. Imali smo 11.460 gostiju koji su ostvarili 55.782 noćenja. Hotel je imao 150 dana pune zauzetosti. Prihod je iznosio oko 16 milijuna kuna i porastao je 24 posto u odnosu na 2002., dok je bruto dohodak bio veći za 27 posto u usporedbi s prethodnom godinom, što znači da smo uspjeli smanjiti materijalne troškove poslovanja. I od sezone 2004. mnogo očekujemo. Hotel smo otvorili 8. travnja, tri dana prije Uskrsa i radit ćemo najvjerojatnije do polovice studenog. Uz isti turistički promet kao i prošle godine, a to znači 55 tisuća noćenja, ostvarit ćemo bolje financijske učinke, a prihod će rasti za 20-ak posto. I ove godine, najbrojniji naši gosti će biti Belgijanci, Englezi, Irci, Francuzi, Talijani... Cijena za individualnog gosta u našem hotelu (soba - doručak) u glavnoj sezoni (srpanj, kolovoz) iznosi između 90 i 100 eura po osobi, dnevno".

S prvim čovjekom Grand hotela Lapad razgovarao sam početkom lipnja i njegova predviđanja o još jednoj uspješnoj turističkoj godini objekta koji vodi su se pokazala točnim. Sezona 2004. godine je bila odlična i postignuti su dobri ukupni rezultati. Međutim, osnovne podatke o radu i poslovanju hotela, uključujući i financijske učinke, u vrijeme kada sam završavao ovaj tekst, jednostavno nisam mogao dobiti. Bilo je prerano za to.

Domaći gosti su inače, vrlo rijetki u ovom poznatom hotelu. Njihova zastupljenost iznosi oko 4 posto. Razlog tome su vjerojatno nešto više cijene usluga. Grand hotel Lapad stalno zapošljava 48 ljudi i 20 sezonaca. U ovoj godini predstoji privatizacija hotela koji već punih devedeset godina služi dubrovačkom i hrvatskom turizmu, što će činiti i ubuduće.

ZAKLJUČAK

Pred Grand hotelom Lapad je novo razdoblje rada, poslovanja i razvitka, što će ga privatizacija zasigurno donijeti. Predstoji i obnova dijela objekta, a to znači da će njegove tri zvjezdice biti još sjajnije i snažnije. Uz današnje zaposlenike, zaljubljene u svoj hotel i vrlo stručne u poslu,

koje predvodi ugledni dubrovački ekonomist i hotelijer Zdenko Lučić, te uz određen broj mladih i školovanih ljudi koje će zasigurno trebati zaposliti, ovom čuvenom hotelu predstoji bolja i sigurnija budućnost. A s velikom 90-godišnjom prošlošću hotel će se i nadalje ponositi i upravo ta povijest će biti daljnji poticaj i motivacija za još ozbiljniji rad u vlastitom interesu i u korist svekolikog turizma. Zaslužio je Dubrovnik ovakve hotele, a ima ih uistinu mnogo. To je tradicija, koja je bila i ostala temelj uspješnosti dubrovačkog turizma, koja ga čini jedinstvenim i to ne samo u hrvatskim prilikama.

LITERATURA

Dr. Ivo Perić: Razvitak turizma u Dubrovniku i okolici od pojave parobrodarstva do 1941. godine, 1983., Dubrovnik

Vinko Krampus: Zapisi i sjećanja

Časopis "Naše more", 31.12.1970., broj 5/6.

Grand hotel Lapad: Podaci iz ureda direktora

Nikola Šubić: Osobna dokumentacija

Nikola Šubić

Tourist journalist, Dubrovnik

GRAND HOTEL LAPAD: FIRST NINETY YEARS

Summary

In the beginning of the 20th century, tourism from Grad (Old Town), Ploče and Gruž started to expand towards Lapad, and one of the first and most important hotels in this beautiful part of Dubrovnik was what is nowadays the Lapad Hotel. It was opened in March 1914 and it has been creating and preserving the hotel and tourist image of Lapad and Dubrovnik for already ninety years. Although numerous modern and better hotels were built afterwards, this hotel proudly stands on the Lapad shore and not only that it meets the challenges of the modern tourism, but also is ahead in some tourist segments. This hotel was first in many segments in the tourism industry of Lapad. This is the fact that must not be forgotten, especially today when we celebrate this important and cherished jubilee.

Key words: hotel, beach, food and service, successful business.